

повинні дотримуватися механізмів забезпечення безпеки на службі: 1) проходити регулярні тренінги з безпеки, де вони отримують необхідні навички та знання для виконання своїх обов'язків безпечно; 2) мати доступ до ефективної системи зв'язку та попередження, яка дозволяє оперативно реагувати на небезпеку; 3) проводити оцінку ризиків, щоб визначити потенційні небезпеки та вжити необхідних заходів для їх запобігання. Варто наголосити на тому, що працівники НП несуть цивільну, адміністративну та кримінальну відповідальності за порушення норм безпеки.

Список використаних джерел:

1. Шевченко О. Правове регулювання забезпечення особистої безпеки поліцейського. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2022. № 8 (52). С. 280–287. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.8.44>.
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 40–41. С. 379.
3. Самооборона та її межі: як захистити своє життя і не потрапити за ґрати. *Міністерство юстиції України*. URL: <https://minjust.gov.ua/m/samooborona-ta-ii-meji-yak-zahistiti-svoe-jittya-i-ne-potrapiti-za-grati>.
4. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 31. С. 241.
5. Забезпечення особистої безпеки при виконанні службових завдань у різних умовах : мультимедійний навч. посіб. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/occupational_h_s/info/lec10.html.

Обушенко Н. М.

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри
цивільно-правових дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПОНЯТТЯ ПРИНЦИПІВ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ТРУДОВОГО ПРАВА

Конституція України являє собою основу, стрижень і одночасно вершину всього права. Вона є фундаментом його розвитку, у вигляді певного організованого і взаємопов'язаного цілого, єдиного комплексу і системи, якщо уявити правові акти, які діють у державі, її положення є первинними і основоположними. У національній правовій системі Конституція посідає найвище місце, як і належить Основному закону. Стаття 43 Конституції України закріплює право на труд, як одне із головних соціально-економічних прав людини, що гарантує можливість заробляти собі на життя працею, яку людина вільно вибирає або на яку вільно погоджується [1]. Для повного

здійснення громадянами права на працю, держава створює умови, гарантує у виборі професії рівні можливості та роду трудової діяльності, відповідно до суспільних потреб реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів. Використання примусової праці уперше заборонила Конституція, як і уперше було закріплено те, що кожен має право на безпечні, здорові і належні умови праці, а такожна заробітну плату, не нижчу від визначеної законом. Відповідно до статті 44 Конституції України, вперше було закріплено право на страйк, тобто право тих хто працює, щодо захисту своїх економічних і соціальних інтересів.

Конституція України відображає соціальні права, тобто можливості користуватися соціальними благами, людині і громадянину: право на відпочинок, яке закріплено в ст. 45, на соціальний захист відображено в ст. 46, на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування, одяг, житло, що висвітлюється в ст. 48 та багато інших.

Розбудова України неможлива без всебічного зміцнення та захисту права, як незалежної, соціальної, демократичної правової держави з розвиненим громадянським суспільством. Доречним буде пригадати слова науковця Корольова В. І.: «Громадянське суспільство у власному значенні є зворотна сторона соціальної держави» [2, с. 81]. Досягнути такого рівня розквіту держави можна різними шляхами, але один із головних, для всіх галузей права в тому числі і трудового права – це вдосконалення механізму реалізації правозастосовної діяльності. Правозастосування за своєю сутністю є владно-організуючою діяльністю (тобто її реалізують суб'єкти, наділені відповідними владними повноваженнями), вочевидь вона має здійснюватись згідно із певними правилами (вимогами, нормами, стандартами), тому як це цілком відповідає природі та загальносоціальному призначенню правової держави і представляє необхідну гарантію захисту осіб від зловживань владою з боку суб'єкта, який здійснює безпосереднє застосування норм трудового права. Виняткове місце серед таких правил (норм) займають принципи, вони буквально пронизують весь механізм правозастосування і таким способом визначають ефективність його функціонування [3, с. 71].

Правозастосування у демократичній державі є одним із головних інструментів, за допомогою якого забезпечується реальна можливість захисту права цивілізованим шляхом, враховуючи різні позиції, його досліджували такі науковці: Алексєєв С. С., Болотіна Н. Б., Лазарєєв В. В., Прокопенко В. І., Пилипенко П. Д., Процевський О. І., Смирнов О., Скакун О. Ф., Чанишева Г. І., Явич Л. С. та ін.

Незважаючи на увагу правників-науковців деякі моменти стосовно проблематики правозастосування все ще залишаються мало дослідженими та суперечливими, зокрема у сфері трудового права. У трудовому праві не вистачає однозначного тлумачення і єдиного наукового погляду щодо сутності принципів правозастосування та їх системи. Враховуючи актуальність окресленого питання, спробуємо дослідити у царині трудового

права сутність принципів правозастосовної діяльності.

Термін «принцип» походить від латинського «*principium*», який буквально означає початок, першооснову, джерело. У словниках та енциклопедичній літературі принцип тлумачиться так:

- визначальне положення, вихідний пункт якої-небудь системи, вчення, засновок будь-якої теорії, ідеологічного напрямку;
- засадниче твердження, особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь;
- фундаментальне твердження, норма, правило, яким керуються у житті;
- першоджерело, керівна ідея, основне правило поведінки, діяльності, першопочаток деякої сукупності фактів або знань, засновок концепції;
- внутрішні переконання людини, моральні та теоритичні засади, що висвітлюють ставлення до дійсності, норми поведінки в різних сферах діяльності [4, с. 432].

Якщо не вдаватись у специфіку та особливості кожного із вище наведених визначень, спробуємо зробити очевидний висновок, що принцип – це якісь фактори (основні засади вихідні ідеї, норми, правила, стандарти, вимоги), що мають базисний, ґрунтовний, визначальний характер і у зв'язку з цим покладаються в основу певного процесу чи явища.

Виділимо, що принципи, в тому числі і принципи застосування норм трудового права, за своєю сутністю є не чим іншим, як фундаментом правової системи, знанням, тобто вони нематеріальні і їх не можна торкнутися рукою, вони формуються та існують у свідомості людей та суспільних відносин. Давайте згадаємо науковця Щокіна Г., який зазначав, що принципи є результатом узагальнення людьми об'єктивно чинних законів і закономірностей, характерних їм загальних рис, притаманних фактів і ознак, які стають суцільним початком їх діяльності [5, с. 368]. Доцільно додати до цього контексту позицію В. Малиновського, який під час дослідження принципів управління акцентував, що принципи – це специфічне поняття, правила змістом яких є не стільки сама закономірність, взаємозв'язок, відносини, скільки наше знання про них [6].

Як особливе, складне і специфічне явище, право також має свої принципи, що являють собою фундаментальну основу, загальні і стабільні засади права, які визначають спрямованість і зміст правового регулювання, а також зумовлені рівнем розвитку суспільства і об'єктивними закономірностями існування. Значення принципів права розкривається і висвітлюється завдяки тому, що вони концентровано, у стислому вигляді, відображають, у конкретній сфері суспільних відносин, найсуттєвіші риси комплексу правових норм. Закономірності виявляються за допомогою юридичних принципів та властивості права як самостійного соціального явища, удосконалюються правове регулювання і система та структура права. Для нормотворчої і правозастосовної діяльності важливі правові принципи

[7, с. 135]. Здійснення діяльності без встановлення конкретних, чітко визначених принципів призведе до хаотичного розвитку у будь-яких правовідносинах.

Щодо принципів безпосередньо трудового права, то найчастіше вони визначаються у юридичній літературі, як основоположні керівні ідеї, відправні начала і головні напрями політики держави, що пов'язані із застосуванням та організацією праці людей в галузі правового регулювання суспільних відносин, які виражають сутність норм трудового права [8, с. 96].

Підсумовуючи вище викладене, і відштовхуючись від визначення правозастосування як діяльності компетентних державних органів і посадових осіб, яку вони здійснюють у процедурно-процесуальному порядку, яка зводиться до індивідуалізації юридичних норм в акті застосування норм правозастосування конкретних суб'єктів і конкретних життєвих випадків [9, с. 401], визнаємо, що у сфері трудового права під принципами правозастосування треба розуміти систему основних вимог, головні ідеї та засади, що висуваються до діяльності повноважних органів та посадових осіб, на певному етапі суспільного розвитку під час реалізації ними в кожній конкретній ситуації норм трудового права.

Форма державної діяльності, яка спрямована на впорядкування суспільних відносин, через реалізацію відповідних вказівок, норм трудового законодавства, у сфері здійснення громадянами свого права на працю, розглядається, як застосування норм трудового права.

Отже, правозастосуванню властиві як специфічні принципи, тобто ті, що зумовлені особливостями трудової галузі права, так і загальні управлінські принципи.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Корольов В. І. *Основи політології* : підручник. Сімферополь : Таврія, 2007. 84 с.
3. Основні етапи історичного розвитку системи трудового законодавства України. *Науковий вісник ДДУВС*. 2023. № 2 (120). С. 70–76.
4. Бирик С. П. *Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання* / за ред. С. Я. Єрмоленко. Харків : Фоліо, 2011. 556 с.
5. Щокін Г. В. *Соціальна теорія і кадрова політика* : монографія. Київ : МАУП, 2013. 581 с.
6. Малиновський В. Я. *Державне управління* : навч. посіб. 3-є вид., допов. та перероб. Київ : Атіка, 2013. 598 с.
7. Болотіна Н. Б. *Трудове право України* : навч. посіб. 6-те вид. Київ : Вікар, 2013. 760 с.
8. Венедиктов В. С. *Трудове право України* : підручник. Київ : Істина, 2009. 398 с.
9. Скакун О. Ф. *Теорія держави і права* : навч. посіб. Харків : Консум, 2012. 590 с.